

2021-06-14
Dnr 2021:995
1 (7)

Borlänge kommun
kommun@borlange.se
Erikslundsgymnasiet
Anna.torssander@borlange.se

Kvalitetsgranskning av reella möjligheter till grundläggande behörighet för elever på yrkesprogram

Skolinspektionen genomför med stöd i 26 kap. 19 § skollagen (2010:800) en tematisk kvalitetsgranskning. Syftet med granskningen är att bedöma kvaliteten i hur olika gymnasieskolor möjliggör för elever på yrkesprogram att läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet till högskola.¹

Med anledning av alla de utmaningar som skolor har att hantera under rådande pandemi fattar Skolinspektionen i denna kvalitetsgranskning beslut med rekommendationer utan krav på redovisning.

Denna granskning avser Erikslundsgymnasiet i Borlänge kommun. Huvudman för skolan är Borlänge kommun. Totalt cirka 40 slumpvis utvalda gymnasieskolenheter ingår i granskningen. Erikslundsgymnasiet är en av dessa. På skolenheten finns 199 elever på något av enhetens följande yrkesprogram: fordon- och transportprogrammet och el- och energiprogrammet. Skolinspektionen har genomfört två gruppintervjuer med elever, en gruppintervju med lärare, en intervju med skolans studie- och yrkesvägledare samt en intervju med rektorn. Intervjuerna genomfördes via videolänk 4 och 5 maj 2021 av utredarna Olivia Öberg och Elisabeth Hejman. Intervjuerna har sammanställts i ett protokoll som kommunicerats med huvudman och skola. Protokollet ligger, tillsammans med inkommen dokumentation, till grund för detta beslut.

Skolinspektionen framhåller vikten av att de elever som har bidragit med synpunkter informeras om detta beslut.

De samlade iakttagelserna från alla skolorna som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten är planerad att publiceras runt årsskiftet 2021/22.

¹ De kurser som krävs för grundläggande behörighet till högskola, och som inte ingår i de flesta yrkesprogram, är svenska 2 och 3, alternativt svenska som andraspråk 2 och 3, samt engelska 6. Dock ingår svenska 2/svenska som andraspråk 2 i de programgemensamma ämnena på vård- och omsorgsprogrammet och barn- och fritidsprogrammet och engelska 6 på hotell- och turismprogrammet.

2021-06-14
Dnr 2021:995
2 (7)

Skolinspektionens beslut

Granskningen utgår från följande övergripande frågeställning:

I vilken utsträckning har elever på yrkesprogram reella möjligheter att läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet?

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp för det granskade området. En sammanställning av de författningar som granskningen utgår från finns bifogad som bilaga sist i beslutet.

Skolinspektionen bedömer att eleverna vid Erikslundsgymnasiet i låg utsträckning har reella möjligheter att läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet, och att utvecklingsområden finns.

Utifrån framtagna kvalitetskriterier rekommenderar Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete inleds med att

- informera och vägleda eleverna inför val av behörighetsgivande kurser
- följa upp och analysera skillnader i val av behörighetsgivande kurser mellan olika yrkesprogram och mellan olika elevgrupper.

Skolinspektionens bedömningar

Reella möjligheter för elever på yrkesprogram att läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet

Här bedöms kvaliteten i skolans arbete i förhållande till hur skolan:

- Informerar och vägleder elever
- Organiserar och planerar behörighetsgivande kurser
- Följer upp och analyserar skillnader mellan olika yrkesprogram och mellan olika elevgrupper

Elever får begränsad information och vägledning inför val av behörighetsgivande kurser

Av granskningen framgår att såväl studie- och yrkesvägledaren, ämneslärare, yrkeslärare som biträdande rektor bistår med information till elever i år 1 och 2 avseende möjligheten att läsa behörighetsgivande kurser. Däremot är informationen som ges endast översiktlig och arbetet med att informera har inte en tydlig struktur i och med att det är otydligt vem som informerar om vad. Detta leder till att informationen inte alltid når

2021-06-14
Dnr 2021:995
3 (7)

fram till eleverna, som på grund av detta kan ångra sitt val eftersom de inte förstått vad valen innebär.

I nuläget används en blankett som ger eleverna grundläggande information om vilka kurser eleverna kan välja och vilka som ger grundläggande behörighet. Utöver denna grundläggande information, förekommer få exempel på ytterligare information och vägledning kring valet, exempelvis vilken nytta de kan ha av att ha grundläggande behörighet och vad det innebär för elevernas framtid. Enligt rektorn informerar yrkeslärarna om detta, men informationen kan variera mellan klasser. Eleverna lyfter emellertid i intervjuerna att skolan skulle kunna informera mer om grundläggande behörighet, och att de skulle vilja få mer information om olika yrken som deras olika kursval kan leda till.

Vidare har eleverna möjlighet att få vägledning individuellt. Intervjuerna visar att detta sker främst på elevernas eget initiativ, men kan också ske efter att lärarna fångat upp elever i behov av vägledning. Studie- och yrkesvägledaren finns tillgänglig för både spontana och bokade fysiska möten, men också digitalt via chatt.

Utbildningen är organiserad för att elever ska kunna läsa behörighetsgivande kurser

Av granskningen framgår att eleverna har möjlighet att läsa behörighetsgivande kurser som individuellt val i kombination med utökat program. Rektorn uppger däremot att det skapar trängsel i schemat och en hög arbetsbelastning för eleverna att läsa kurserna som utökat program. Rektorn berättar vidare att lektionerna i kurserna för grundläggande behörighet ofta är förlagda tidigt eller sent på dagen, vilket påverkar elevernas val eftersom det har hänt att elever väljer bort kurserna när de ser schemat. Med anledning av detta planerar skolan att inför nästa läsår ändra organisationen så att eleverna kan läsa in den grundläggande behörigheten genom enbart programfördjupning och individuellt val.

I granskningen framkommer vidare att skolan har organiserat så att det arbetsplatsförlagda lärandet (APL), inte krockar med kurserna för grundläggande behörighet, eftersom de är förlagda till olika veckodagar.

Stödinsatser för eleverna i ämnena svenska och engelska är framför allt förlagda till år 1. Enligt studie- och yrkesvägledaren är anledningen att eleverna behöver stöd i de första kurserna för att ha förutsättningar att klara nästkommande kurser. För elever som fortsätter och läser behörighetsgivande kurser finns normalt sett en stödtimme i veckan med speciallärare på plats. Dit går eleverna på eget initiativ, även om detta inte alltid varit möjligt på grund av rådande situationen med covid-19. Skolan har även utökat tiden för kursen engelska 6 till att sträcka sig över år 2, och in i år 3, eftersom eleverna behöver mer tid för att klara kursen.

Rektorn följer upp, men analyserar inte elevers val av behörighetsgivande kurser

Granskningen visar att rektorn och biträdande rektorer årligen följer upp antal elever som väljer och inte väljer att läsa de behörighetsgivande kurserna, men det görs ingen analys av elevers val. Enligt skolans inskickade statistik för de tre senaste läsåren är det knappt hälften av eleverna som valt att läsa kurserna för grundläggande behörighet

2021-06-14
Dnr 2021:995
4 (7)

som fullföljer och klarar kurserna. Rektorerna, studie- och yrkesvägledaren och lärarna har en bild av hur många som väljer att läsa in grundläggande behörighet och hur många som inte gör det, samt eventuella avhopp. Däremot framgår att de inte analyserat bakomliggande orsaker till vad som påverkar elevernas val och eventuella hinder för att eleverna ska fullfölja att läsa in högskolebehörighet. Samtidigt anger de att det vore intressant att titta på andra faktorer såsom elevers socioekonomiska bakgrund.

Rekommendation

Granskningen visar att skolan ger grundläggande information om vilka kurser eleverna behöver läsa för att få grundläggande behörighet. Elever får även möjligheter till individuell vägledning. För att höja kvaliteten i utbildningen rekommenderar Skolinspektionen Erikslundsgymnasiet att öka elevernas möjligheter att få fördjupad information och vägledning inför valet av behörighetsgivande kurser. Detta genom att exempelvis informera och vägleda alla elever om vad olika vägval innebär för eleverna i framtiden. Genom att utveckla informationen och vägledningen kan skolan även säkerställa att eleverna gör välgrundade val. I arbetet skulle rektorn även kunna förtydliga ansvar och uppdrag, såsom vem som informerar eleverna om vad, för att se till att alla elever får likvärdig information.

Vidare visar granskningen att rektorerna regelbundet följer upp antal elever som väljer behörighetsgivande kurser och inte. För att ytterligare höja kvaliteten i utbildningen rekommenderar Skolinspektionen att rektorn även analyserar de bakomliggande orsakerna till elevernas val samt antal elever som fullföljer och klarar behörighetsgivande kurser. En ökad kunskap om hur och varför olika elevgrupper väljer på ett visst sätt kan leda till att skolan får syn på ytterligare orsaker som kan förklara elevers val. Utifrån den kunskapen kan skolan vid behov anpassa informationsinsatser och sin organisation för att underlätta för eleverna att göra medvetna val.

Skolinspektionen avslutar med detta beslut denna granskning.

På Skolinspektionens vägnar

X Ylva Gunnars

Beslutsfattare
Signerat av: Ylva Gunnars

X Olivia Öberg

Föredragande
Signerat av: Olivia Öberg

I handläggningen av ärendet har även utredarna Marlene Giertz och Elisabeth Hejman deltagit.

Författningsstöd

Skollagen (2010:800)

2 kap. 8 §

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i denna lag, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar.

2 kap. 10 §

Rektorn beslutar om sin enhets inre organisation och ansvarar för att fördela resurser inom enheten efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov. Rektorn fattar i övrigt de beslut och har det ansvar som framgår av särskilda föreskrifter i denna lag eller andra författningar.

Rektorn får uppdra åt en anställd eller en uppdragstagare vid förskole- eller skolenheten som har tillräcklig kompetens och erfarenhet att fullgöra enskilda ledningsuppgifter och besluta i frågor som avses i första stycket, om inte annat anges.

2 kap. 29 §

Elever i alla skolformer utom förskolan och förskoleklassen ska ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses. Även den som avser att påbörja en utbildning ska ha tillgång till vägledning.

4 kap. 3 §

Varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen.

4 kap. 4 §

Sådan planering, uppföljning och utveckling av utbildningen som anges i 3 § ska genomföras även på förskole- och skolenhetsnivå.

Kvalitetsarbetet på enhetsnivå ska genomföras under medverkan av lärare, förskollärare, övrig personal och elever. Barn i förskolan, deras vårdnadshavare och elevernas vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta i arbetet.

Rektorn ansvarar för att kvalitetsarbete vid enheten genomförs enligt första och andra styckena.

4 kap. 5 §

Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet enligt 3 och 4 §§ ska vara att de mål som finns för utbildningen i denna lag och i andra föreskrifter (nationella mål) uppfylls.

15 kap. 19a §

Varje elev ska ha en mentor som ska följa elevens kunskapsutveckling och studiesituation med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet. Mentorn ska särskilt uppmärksamma tecken på att eleven kan behöva stöd och i så fall skyndsamt informera berörd skolpersonal.

15 kap. 20 §

Minst en gång varje termin ska rektorn se till att eleven ges en samlad information om elevens kunskapsutveckling och studiesituation (utvecklingssamtal).

En elevs vårdnadshavare ska få sådan information som avses i första stycket.

16 kap. 3 §

Yrkesprogrammen ska utgöra grund för yrkesverksamhet och fortsatt yrkesutbildning.

Alla elever på yrkesprogram ska inom ramen för sin gymnasieutbildning ges möjlighet att uppnå grundläggande behörighet till högskoleutbildning som påbörjas på grundnivå.

26 kap. 19 §

Statens skolinspektion ska granska kvaliteten i sådan utbildning och annan verksamhet som står under dess tillsyn eller under tillsyn av en kommun enligt detta kapitel.

Gymnasieförordningen (2010:2039)

4 kap. 5 §

Statens skolverk får meddela föreskrifter om vilka kurser som får erbjudas som programfördjupning för varje program.

4 kap. 7 § första–fjärde stycket

Huvudmannen för en gymnasieskola beslutar om vilka kurser som ska erbjudas som individuellt val.

Eleven har dock rätt att inom utrymmet för individuellt val läsa

1. en kurs i idrott och hälsa utöver vad som finns på studievägen,
2. minst en kurs i estetiska ämnen, och
3. de kurser som krävs för grundläggande högskolebehörighet på grundnivå om eleven går på ett yrkesprogram.

Undantag från vad som föreskrivs i andra stycket 1 och 2 får göras om det finns synnerliga skäl.

Statens skolverk får meddela föreskrifter om vilka kurser som får ingå i de ämnen som avses i andra stycket 2.

4 kap. 23 §

En elev får delta frivilligt i undervisning i en eller flera kurser som ligger utanför elevens fullständiga program, om eleven på ett tillfredsställande sätt kan antas genomföra såväl kurserna på den ordinarie studievägen som de frivilliga kurserna (utökat program). Beslutet fattas av rektorn.

En elev på ett yrkesprogram i gymnasieskolan har utan särskilt beslut rätt att som utökat program läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet till högskoleutbildning på grundnivå. Huvudmannen är dock bara skyldig att tillgodose detta om eleven senast vid utgången av det andra läsåret har anmält att han eller hon vill läsa de aktuella kurserna.

En elev som följer ett utökat program har rätt till garanterad undervisningstid utöver vad som föreskrivs i 16 kap. 18 § respektive 19 kap. 20 § skollagen (2010:800).

Förordning (SKOLFS 2011:144) om läroplan för gymnasieskolan**2.4 Utbildningsval – arbete och samhällsliv**

Personalen ska, efter en av rektorn gjord arbetsfördelning, bidra med underlag för elevernas val av utbildning och yrke, samt informera och vägleda eleverna inför deras val av kurser, fortsatt utbildning och yrkesverksamhet och motverka sådana begränsningar i valet som grundar sig på föreställningar om kön och på social eller kulturell bakgrund.

2.6 Rektorns ansvar

Enligt skollagen ska det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ansvarar för att planera, följa upp, utvärdera och utveckla utbildningen i förhållande till de nationella målen. Som pedagogisk ledare för skolan och som chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn ansvar för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att utbildningen organiseras så att den så långt möjligt anpassas efter elevernas önskemål och val av kurser och att återvändsgränder i studiegången undviks, eleverna får information inför utbildningens början, får en väl utformad introduktion i utbildningen, i ämnen och kurser samt får stöd att formulera mål för sina studier, studie- och yrkesvägledningen organiseras så att eleverna får information om och vägledning inför de olika val som skolan erbjuder och inför val av framtida utbildning och yrke, samt skolan i dialog med eleven upprättar en individuell studieplan för varje elev och reviderar den vid behov.